

De 'Sieb', het oudste Bossche industrieterrein

Ton Kappelhof

Bedrijven vestigen zich tegenwoordig in 'industrieparken'. Enkele decennia geleden sprak men van 'industrieterreinen', nog langer geleden hadden dergelijke gebieden geen speciale naam. Er stonden fabrieken en doorgaans werd daar niet gewoond, maar gewerkt. De industrie concentreerde zich rond spoorwegstations en havens, langs kanalen en aan de rand van de stad.

Tot aan de opheffing van de vesting 's-Hertogenbosch (1874) waren wonen en werken echter niet van elkaar gescheiden. Bedrijven en werkplaatsen lagen vaak achter woonhuizen, de bewoners namen de hinder veroorzaakt door stof, lawaai en stank maar voor lief. Een enkele keer werd het te bar zoals bij een leerlooierij aan de Doodse Stroom die vooral in droge zomers zo'n ondraaglijke stank verspreidde dat er protesten rezen.

Door de Hinderwet van 1875 kregen gemeenten een mogelijkheid om werkzaamheden die 'gevaar, schade of hinder' veroorzaakten te weren of tot verplaatsing te dwingen. Na de sloop van de vestingwerken, die in 1879 aanving, werd het mogelijk om buiten de wallen te gaan bouwen. Het oog viel al gauw op het gebied ten noorden van de Citadel. Na de aankoop van de vestingwerken van Domeinen (1878) had de gemeente hier eigen grond. Gezien de heersende windrichtingen - west, zuid- of noordwest - was er niet zo gauw stankoverlast. Alleen de Orthenaren zouden er hinder van kunnen

hebben, maar die waren weinig in getal. Het terrein lag aan de spoorlijnen naar Nijmegen en Utrecht, zodat een aansluiting mogelijk was (die kwam er overigens pas in 1899). Belangrijker was de ligging aan de Dieze. De schepen die de beer naar de Meierij vervoerden, konden hier aanmeren.

De gemeente besloot dan ook in 1881 dit gebied uit te kiezen als locatie voor een nieuwe mestvaalt en een opslagplaats voor beer.¹ Vanaf 1882 vestigden zich hier ook bedrijven. Zo kwam er een scheepswerf en een verhuisbedrijf. In 1892 vestigden er zich de paardenslachterijen van

In 1933 werd het hulpkerkje dat onder de parochie van Sint-Pieter hoorde, gebouwd. Pastoor De Kroon overlegt met enkele jeugdige parochianen. (Foto Stadsarchief stamboeknr. 33.334).

Overzicht van het terrein 'Siberië', een opname uit 1951. Op de voorgrond de Dieze; rechts de Vogelwijk en links de spoorbrug. Op de achtergrond Orthen met de Lambertuskerk. (Foto Stadsarchief stamboeknr. 43.440).

Hendrik Mulder en D. Hoedemakers. Het jaar daarop werd vergunning gegeven aan de gebroeders Van Swaay voor de vestiging van een creosoteerbedrijf. Hout werd hier met zware chemicaliën verduurzaamd. Hout en chemicaliën wilden goed branden en daarom had men dit soort activiteiten liever niet in de stad. De gemeente droeg het hare bij door er een ontsmettingsoven te bouwen voor kledingstukken en huisraad van mensen die aan een besmettelijke ziekte hadden geleden. Kortom: alles wat vies en vuil was kwam hier terecht. In 1893 valt in de raadsnotulen voor het eerst de naam 'Siberië'.² De toponiemen 'Siberië' en 'De Krim' komen meer voor. In het algemeen werden zij door de bevolking bedacht voor locaties die ver weg lagen of waar het niet goed toeven was. Een woonwijk in Zaltbommel heet in de volksmond de Balkan

en een wijk in Groningen wordt Siberië genoemd. In 's-Hertogenbosch werd Siberië al gauw ingekort tot 'de Sieb'.

In de jaren negentig kwam er meer vaart in deze ontwikkeling. Dit hing samen met de geleidelijk rijpende plannen van de gemeente om een eigen reinigingsdienst op te richten. De stad groeide en dus kwam er steeds meer afval. Naast de oude mestvaalt moest een nieuwe grotere worden aangelegd. In 1895 stelde het gemeentebestuur een 'plan' vast. Er kwam een nieuwe insteekhaven. Siberië was bestemd voor de opslag van afval zoals totten, lompen en beenderen. Ook de handel in brandstoffen zoals steenkolen en een darmenzouterij konden hier terecht. Onder de handelaren in afvalproducten komen we enkele joodse ondernemers zoals Menco en Leviticus tegen, maar ook de in Berlijn gevestigde firma C. Drechsler.

In 1895 blijken er mensen op Siberië te wonen. Niet iedereen was het daarmee eens, want wonen in de nabijheid van bergen afval was ongezond. Sommigen redeneerden dat er nu wel spoedig artsen zouden komen die zouden eisen dat de mest-

Een opname uit 1960: de Kanariestraat (Foto Stadsarchief stamboeknr. 26.010).

vaalten weg moesten omdat er mensen woonden. Het was beter bewoning niet aan te moedigen door, zoals werd voorgesteld, er een pomp voor drinkwater te slaan. Die mensen hoorden daar niet en als ze er zonodig wilden wonen dan moesten ze dat maar zelf weten.³ De meerderheid vond dat standpunt echter te radicaal en er kwam dus gas en water. In 1899 bouwde de gemeente nog een lokaal bestemd voor de berging van lijken van drenkelingen, vermoorde personen en verongelukten.⁴ Kort daarna werd hier ook de Gemeentewerf gebouwd. Na de Eerste Wereldoorlog ontstond ten noorden van de eigenlijke Sieb een woonwijk, de Vogelwijk genaamd. Met de aanleg van de Hoge Diezebrug in 1939 verdwenen de mestvaalt en een deel van de bedrijven. Thans herinnert alleen de naam

Vaaltweg nog aan de oudste locatie van de huidige Afvalstoffendienst. Het gebouw dat tot voor enkele jaren geleden als moskee gebruikt werd is ook bijna honderd jaar oud. Oorspronkelijk was dit de talkfabriek van H. Gostelie.⁵ Uit huiden en slachtafval werd hier talk gewonnen, een belangrijke grondstof voor de zeepfabricage. ■

Noten

1. Notulen Gemeenteraad 's-Hertogenbosch, 15 juli 1881, nr. 23.
2. Notulen Gemeenteraad 's-Hertogenbosch, 1 februari 1893, nr 15.
3. Notulen Gemeenteraad 's-Hertogenbosch 14 november 1895, nr. 18 vlgnr.148.
4. Notulen Gemeenteraad 's-Hertogenbosch, 31 mei 1899, nr. 10.
5. Notulen Gemeenteraad 's-Hertogenbosch, 17 november 1899, nr. 2 (besluit tot verkoop grond aan H. Gostelie, fabrikant).